

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1922 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i avseende å uppbörden av avgifterna för den allmänna pensionsförsäkringen m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 65 av herrar *Lundén, Jönsson* i Fridhill, *Johanson* i Hallagården, *Andersson* i Prästbol, *Jeppsson, Johanson* i Huskvarna och *Olsson* i Labbe-måla samt nr 66 av herr *Johansson* i Edsbyn.

I motionen nr 65 har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, om sådan ändring i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring kunde vidtagas, att grundavgifterna till nämnda försäkring komme att uppbäras i samband med kronouppbörden och att kommunerna måtte bli befriade från skyldigheten att till försäkringsfonden inbetala ett belopp, motsvarande de avgifter, som icke blivit av de avgiftspliktige erlagda.

I motionen nr 66 har yrkats, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring i 13 § av lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913, att uppbörden av pensionsförsäkringsavgifterna icke bleve uppdelad på två uppbördsmyndigheter, utan att uppbörden av dessa avgifter måtte uppdragas åt endast en uppbördsmyndighet, samt att, i den mån lagen för övrigt av en sådan förändring skulle beröras, de ändringar och justeringar i lagtexten måtte vidtagas, som därigenom kunde bli behövliga.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet, i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande av pensionsstyrelsen. Det yttrande, som i anledning härav inkommit, finnes fogat såsom bilaga vid detta utlåtande, och hänvisar utskottet till dess innehåll.

Utskottet.

Enligt 13 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring tillkommer uppbörden av den s. k. grundavgift å tre kronor om året, som skall av envar avgiftspliktig erläggas, den kommun, där den avgiftspliktige är mantalsskriven. Uppbörden skall ombesörjas av den myndighet inom kommunen, som förrättar uppbörden av kommunalutskylderna. De pensionsavgifter åter av från och med två till och med trettio kronor, som utöver grundavgiften åligger dem, som under nästföregående år åtnjutit inkomst, uppgående till vissa i lagen närmare angivna belopp, skola debiteras och uppbäras i samband med kronoutskylderna. Där så prövas skäligt, äger emellertid Konungen för viss kommun förordna, att jämväl uppbörden av grundavgiften skall verkställas i samband med kronouppbörden. Dyligt förordnande har hittills meddelats endast för fyra stadssamhällen, nämligen Stockholm, Göteborg, Gävle och Sundsvall. Enligt 14 § i förenämnda lag tillkommer det vederbörande taxeringsnämnder att på grundval av kommunvis av mantalsskrivningsförrättarna uppgjorda förteckningar över personer, som vid årets början uppnått 15 men icke 66 års ålder, besluta, vilka personer avgiftsplikt för året skall åligga och vilka avgifter böra av dem erläggas, därom anteckning göres i förteckningarna. Dessa tillhandahållas därefter genom den kommunala uppbördsmyndighetens försorg för allmänheten under tiden 1—10 juli. Pensionsavgift, som skall uppbäras av den kommunala uppbördsmyndigheten, skall erläggas före utgången av juni månad nästföljande år i den ordning, som av kommunen bestämmes; och är kommunen skyldig att till pensionsförsäkringsfonden inbetala, utöver influtna dylika pensionsavgifter, ett belopp, motsvarande de avgifter av sådant slag (grundavgifter), som icke blivit erlagda. För de avgifter, kommunerna sålunda fått erlägga — vilka avgifter enligt för åren 1914—1918 tillgänglig statistik uppgått för hela riket till omkring 1 1/2 million kronor årligen, motsvarande omkring 15 å 16 procent av samtliga under nämnda år påförda grundavgifter — äga kommunerna fordran hos de avgiftspliktiga, men däremot må icke vid bestämmande av pensionsbeloppet för avgiftspliktig tagas i beräkning vad kommunen för honom inbetalt.

Ovan återgivna bestämmelser rörande sättet för uppbörden av pensionsavgifterna och kommunernas ansvarighet för grundavgifterna hava oförändrade gällt alltsedan tillkomsten av 1913 års lag om den allmänna

pensionsförsäkringen. Angående de motiv, som lågo till grund för samma bestämmelser, och de meningsbrytningar, som vid lagens tillkomst å nämnda punkter gjorde sig gällande, tillåter sig utskottet hänvisa till vad därutinnan upptagits i pensionsstyrelsens till utskottet avgivna utlåtande.

Redan vid 1916 års riksdag väcktes motion (II: 189) om utredning på vad sätt och i vad mån kommunerna kunde beredas lättnader i de utgifter, som genom införandet av den allmänna pensionsförsäkringen åsamkats dem, bl. a. genom den kommunerna ålagda ansvarigheten för grundavgifterna. Motionen blev emellertid, efter det pensionsstyrelsen meddelat bl. a., att densamma jämlikt av Kungl. Maj:t erhållet bemyndigande redan igångsatt en utredning angående sättet för uppbörden av pensionsavgifterna, av riksdagen avslagen under hänvisning till att pensionsförsäkringen varit i tillämpning allt för kort tid för att några allmänna slutsatser rörande dess verkningar då ännu kunde dragas.

I en av pensionsstyrelsen den 21 januari 1918 till Kungl. Maj:t avlåten skriveise, vilken såsom bilaga fogats vid Kungl. Maj:ts till nämnda års riksdag avlåtna proposition nr 184 om förslag till vissa ändringar i den allmänna pensionsförsäkringslagen, har pensionsstyrelsen framställt förslag rörande åtskilliga av erfarenheten dåmera påkallade ändringar i nämnda lag, avseende bl. a. att taxeringsnämnderna skulle befrias från all befattning med påföring av pensionsavgifter och arbetet därmed i stället tilläggas pensionsnämnderna, att uppbörden av pensionsavgifterna skulle fullständigt skiljas från uppbörden av skattemedlen, att varje försäkrad person skulle erhålla en försäkringsbok, i vilken inbetalda pensionsavgifter infördes och kvitterades, samt att uppbörden av såväl grundavgifterna som tilläggsavgifterna skulle överlämnas till kommunerna. Styrelsen förklarade sig i den återopade skrivelsen ämna framdeles till Kungl. Maj:t inkomma med närmare utformade förslag i de däri angivna hänseendena.

Enligt vad utskottet inhämtat hava framställningar i enahanda syfte, som innefattas i nu föreliggande motion II: 65 av herrar Lundén m. fl., till Kungl. Maj:t ingivits *dels* av styrelsen för svenska stadsförbundet i skrivelse den 26 maj 1920 *och dels* av styrelsen för svenska landskommunernas förbund i skrivelse den 21 sistlidne december. I förstnämnda skrivelse har med stöd av en utförlig motivering hemställts, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning angående ändring i uppbörden av avgifter enligt lagen om allmän pensionsförsäkring i syfte att uppbörden av och ansvaret för grundavgifterna icke längre måtte påvila kommunerna, samt att, därest ifrågasatt utredning om den svenska socialförsäkringens enhetliga förvaltning komme till stånd, de av styrelsen i skrivelsen gjorda

uttalanden därvid måtte vinna beaktande. I den senare skrivelsen har anhållits, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om borttagande ur lagen om allmän pensionsförsäkring av föreskrifterna om kommunernas skyldigheter såväl att uppbära grundavgifterna för nämnda försäkring som att till pensionsförsäkringsfonden inbetala ett belopp, motsvarande de avgifter, som icke blivit av de avgiftspliktiga erlagda.

Förenämnda båda skrivelser hava genom särskilda Kungl. Maj:ts remisser överlämnats till kommittén för verkställande av utredning rörande möjligast enhetliga och enkla organisationsformer för socialförsäkringens olika grenar (kommittén för socialförsäkringens organisation), vilken kommitté, som tillsatts den 11 oktober 1920, den 4 sistlidne oktober fått sitt uppdrag utvidgat att omfatta granskning av grunderna för hela socialförsäkringen i vårt land, för såvitt beträffande densamma nu föreläge lagar och lagförslag, ävensom avgivande av förslag till sådana ändringar i principerna för densamma, som kunde finnas lämpliga för åstadkommande av större enhetlighet och enkelhet. På sätt pensionsstyrelsen i sitt till utskottet avgivna utlåtande framhållit, ingår självfallet i nyssnämnda kommittés uppdrag att verkställa utredning rörande spørsmålet om lämpligaste uppbördssättet för avgifter till den allmänna pensionsförsäkringen och tillkommer det tillika samma kommitté prövning av den till grunderna för nämnda försäkring hörande frågan om kommunernas ansvarighet för grundavgifterna.

Då sålunda de i motionerna väckta frågorna redan äro föremål för utredning av en för prövning av hithörande frågor tillsatt kommitté, får utskottet hemställa,

- 1) att motionen nr 65 i andra kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; och
- 2) att motionen nr 66 i andra kammaren likaledes icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 februari 1922.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén*, *Alfred Petrén**, greve *Spens*, *Tjällgren*, *Sigfrid Hansson**, *von Koch**, *Wahl* och *Lundell**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Hagman**, *Karlsson* i Gasabäck, *Hage**, *Magnusson* i Skövde*, *Nilsson* i Vibberbo, *Holmström* i Stockholm och *Sundling*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Till Riksdagens Andra Lagutskott.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt pensionsstyrelsen att, i enlighet med av utskottet gjord framställning, avgiva yttrande över de inom andra kammaren väckta motionerna nr 65 och 66, får pensionsstyrelsen i anledning härav anföra följande.

I motionen nr 65 hemställes om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida sådan ändring kan vidtagas i pensionsförsäkringslagen, att grundavgifterna till pensionsförsäkringen komma att uppbäras i samband med kronouppbörden, och att kommunerna må bli befriade från skyldighet att till pensionsförsäkringsfonden inbetala ett belopp, motsvarande de avgifter, som icke blivit av avgiftspliktiga erlagda.

Motionen nr 66 åter åsyftar en begäran om utredning, huruvida icke uppbörden av pensionsavgifterna må kunna uppdragas åt allenast en uppbördsmyndighet.

Enligt lagen om allmän pensionsförsäkring skall uppbörden av den s. k. grundavgiften verkställas av den kommunala uppbördsmyndigheten. Tilläggsavgifterna åter debiteras och uppbäras i samband med kronouppbörden. Emellertid äger Konungen, där så prövas skäligt, för viss kommun förordna, att jämt väl uppbörden av grundavgifterna skall verkställas i samband med kronouppbörden.

Ålderdomsförsäkringskommittén, vars förslag till lag om allmän pensionsförsäkring ligger till grund för den nu gällande lagen, föreslog en grundavgift av 2 kronor samt tilläggsavgift för den, i vilkens taxering under året enligt gällt lande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt ingick inkomst av minst 800 kronor, och skulle tilläggsavgiften utgöra 5 kronor, om inkomsten ej uppgick till 1,200 kronor, samt 10 kronor, om inkomsten uppgick till 1,200 kronor eller mera. Grundavgiften skulle enligt kommitténs förslag uppbäras av den kommunala uppbördsmyndigheten, tilläggsavgiften i samband med kronouppbörden. För uppbörden av grundavgifterna skulle varje år av vederbörande taxeringsnämnd uppgöras förteckning över de inom kommunen mantalsskrivna personer, för vilka under året pensionsavgifter borde erläggas. Förteckningen skulle under viss tid hållas tillgänglig för allmänheten, och därigenom skulle envar, som ve-

derborde, anses hava erhållit del av förteckningens innehåll. Grundavgiften skulle erläggas senast en månad före årets utgång å tid och ställe, som av kommunen bestämdes. Avgiften skulle således uppbäras samma år, för vilken den påförts. En var kommun skulle vara skyldig att till pensionsförsäkringsfonden redovisa och inbetala ett belopp, motsvarande avgifter, som icke blivit erlagda för avgiftspliktiga, som vore inom kommunen mantalsskrivna. För dylik ej erlagd avgift skulle kommunen hos den avgiftspliktige äga fordran med förmånsrätt såsom för oguldua kommunalutskylder.

Tilläggsavgifterna skulle, såsom nämnts, uppbäras i samband med kronoutskylderna, men fingo ej utsökas, sedan sex månader förflutit efter utgången av det år, under vilket avgiften blivit påförd.

Kommittén beräknade, att den lägsta inkomstklassen eller den, som skulle erlägga allenast grundavgift, skulle, med utgångspunkt från 1908 års förhållanden, komma att omfatta 2,128,300 personer i åldern 16—67 år, därav 881,600 män, 642,300 ej gifta kvinnor samt 604,400 hustrur, den andra klassen (inkomst 800—1199 kronor) 291,700 personer, därav 242,700 män och 49,000 kvinnor samt den tredje klassen (inkomst 1,200 kronor och mera) 168,100 personer, därav 149,600 män och 18,500 kvinnor.

I sin motivering till de föreslagna bestämmelserna om sättet för pensionsavgifternas erläggande anförde kommittén, att kommittén ansett sig böra välja en annan metod än den inom den tyska lagstiftningen och dess efterföljare tillämpade pensionsmärkessystemet, vilket syntes alltför komplicerat för att ändamålsenligen kunna tillämpas inom den av kommittén föreslagna allmänna pensionsförsäkringen. Kommittén hade i stället föreslagit en metod, enligt vilken den pensionsavgift av 2 kronor, som årligen skulle erläggas av envar avgiftspliktig, skulle uppbäras av kommunen. Då tilläggsavgifterna skulle erläggas av personer, som i regel vore inkomstskatttaxerade, hade kommittén ansett sig böra föreslå, att dessa avgifter skulle debiteras och upptagas i sammanhang med kronoskatterna. I de fall, då debetsedel å kronoskatt ej förekomme, måste givetvis särskild debetsedel å pensionsavgiften utfärdas. Uppbärandet av grundavgifterna, för vilka kommunerna skulle iklädas ansvar, syntes, i betraktande av det intresse, kommunerna måste äga av att dessa avgifter ordentligt inbetalades, böra uppdragas åt kommunerna och ombesörjas av den myndighet inom kommunen, som förrättade uppbörderna av kommunalutskylderna. I motiveringen till de särskilda paragraferna i lagförslaget anförde kommittén ytterligare rörande denna sak bl. a. följande: Visserligen pålades de kommunala uppbördsmyndigheterna enligt förslaget en icke oväsentlig ökning i deras ditillsvarande arbete, men då ett högst betydande antal bland de avgiftspliktiga tillika vore skattskyldiga till kommunen, hade kommittén ansett det icke gärna böra ifrågasättas att inrätta särskilda uppbördsmyndigheter för grundavgifterna, helst en dylik anordning skulle kunna medföra betydliga utgifter. Då vidare kommunerna måste hava ett stort intresse av den föreslagna försäkringen, hade kommittén trott sig kunna räkna på de kommunala myndigheternas medverkan vid avgifternas uppbärande. — Enligt kommitténs avsikt skulle samtliga pensionsavgifter erläggas samma år, som de debiterats. Det hade därför beträffande grundavgifterna syntes önskvärt att bereda möjlighet för dessa avgifters erläggande i samband med sista kommu-

naluppbördstämman för året. Denna stämma plägade inträffa i början av september, och borde därför alla förberedande åtgärder för dessa avgifters erläggande vara vidtagna i någorlunda god tid dessförrinnan. Detta vore även möjligt genom de av kommittén föreslagna detaljbestämmelserna. Att utskrive särskilda debetsedlar för pensionsavgifterna vore enligt kommitténs mening icke nödvändigt. Vare sig detta skedde eller icke, skulle enligt förslaget en var, som vederborde, anses hava fått del av förutnämnda förtecknings innehåll, sedan avskrift av densamma hållits vederbörligen tillgänglig.

För försäkringens lyckliga genomförande var det naturligen av vikt att erhålla bestämmelser, som i möjlig mån tryggade avgifternas inbetalande. I fråga om de av kommittén i detta avseende föreslagna bestämmelserna yttrar kommittén ytterligare följande:

»Då kommittén ställt kommunen såsom garant för tvåkronorsavgifterna och på samma gång föreslagit, att blott de pensionsavgifter, som den försäkrade inom stadgad tid erlagt, skola tagas i beräkning vid bestämmande av pensionsbeloppet, har kommittén med denna anordning främst velat ett ökat intresse såväl för de avgiftspliktiga att ordentligt erlagga avgifterna som för kommunen att vederbörligen från de avgiftspliktiga indraga desamma. Ett ytterligare kraftigt skäl för de avgiftspliktiga att vinnlägga sig om ett ordentligt erläggande av sina avgifter synes föreligga även i den omständigheten, att de försumliga komma att stå i skuld till kommunen för de icke erlagda avgifterna och således äventyra att dock till sist själva få vidkännas avgifterna men utan rätt att vid pensionsbeloppets bestämmande få desamma sig tillgodoräknade. Man torde sålunda kunna förvänta, att den emot obetalade avgifter svarande summa, som kommunen får att till fonden redovisa, icke kommer att uppgå till ett allt för avsevärt belopp.»

Av några bland de myndigheter, som avgåvo yttrande över kommitténs förslag, framställdes anmärkningar mot det föreslagna sättet för uppbörden även som mot förslaget om kommunernas garanti för grundavgifterna. Överståthållarämbetet anförde bland annat, att kommunen ej hade mycket tillfälle att inverka på och framkalla godvillig betalning av avgifterna. Att kommunen det oaktat skulle iklädas ansvaret för den oguldna återstoden vore hårt, åtminstone om, såsom förslaget tycktes förutsätta, någon pensionsförmån icke, genom inbetalning efter uppbördstämman, skulle beredas kommunens försumliga medlemmar. Kommunen komme då att sakna varje direkt fördel av betalningens fullgörande. Visserligen skulle kommunen äga rätt att i sin ordning uttaga avgifterna av de försumliga, men detta medgivande syntes icke vara synnerligen mycket värt. Vad Stockholm anginge vore det önskvärt, att grundavgifterna liksom tilläggsavgifterna finge debiteras och uppbäras i sammanhang med kronoutskylderna. Även från några av Konungens befallningshavande förordades, att samtliga avgifter borde uppbäras i samband med kronoutskylderna, under det andra uttalade sig för det av kommittén framlagda förslaget. Kommerskollegium berörde frågan om arbetsgivarnas ansvarighet för avgifterna.

I Kungl. Maj:ts förslag till 1913 års riksdag bibehölls kommitténs förslag i fråga om sättet för uppbörden av pensionsavgifterna. Emellertid höjdes i

Kungl. Maj:ts förslag grundavgiften från 2 till 3 kronor. Härjämte tillades bestämmelsen, att, där så skäligen prövades, Konungen ägde för viss kommun förordna, att jämväl uppbörden av grundavgifterna skulle verkställas i samband med kronouppbörden. Tiden för uppbörden av grundavgiften utsträcktes även, och föreslogs sålunda, att denna avgift skulle erläggas före utgången av mars månad nästföljande år i den ordning, som av kommunerna bestämdes.

Vidkommande frågan, huruvida alla avgifter borde debiteras och uppbäras i samband med kronoutskylderna, yttrade departementschefen, att han i detta avseende måste ansluta sig till kommitténs förslag, då det vore förenat med vissa fördelar, att grundavgiften uppbures inom och genom kommunerna, mindre i följd därav, att för kommunerna föreslagits ansvarighet för dessa utskylder, än därför, att kommitténs förslag syntes vara en praktisk utväg. Uppmärksammade borde nämligen, att antalet av dem, som skulle betala grundavgiften allena, vore synnerligen stort — öfver 80 % av de avgiftspliktiga — och att dessa hittills icke varit uppförda till annan kronoskatt än, för vissa av dem, personliga avgifter. Utfärdandet av kronodebetsdelar för alla dessa skulle väsentligen öka arbetet hos vederbörande debiteringsmän. Det borde också vara lättare att få in dessa avgifter, om kommunen rörande dem finge tillfälle att ordna med uppbörden, såsom syntes lämpligt, vare sig de upptoges å kommunaluppbördssedlarna eller de eljest uttoges från särskilda längder. Kommitténs förslag vore således enligt hans mening lämpligt såsom regel och passande för flertalet kommuner. Emellertid kunde till äventyrs i stora kommuner ett dylikt uppbördssätt vara förenat med svårigheter, som borde föranleda en annan ordning. Vad av överståthållarämbetet härutinnan anförts syntes äga den vikt och betydelse, att man, med fränseende av en del av ovanberörda synpunkter, som talade för kommitténs förslag oförändrat, borde på så sätt tillmötesgå en önskan om samtliga avgifters upptagande å kronodebetsdelarna, att möjlighet härtill gäves efter beslut i varje fall av Kungl. Maj:t. Vad kommunernas ansvarighet för grundavgifterna angick, ansåg departementschefen denna icke kunna eftergivas.

I särskilda motioner framställdes yrkanden om ändring av Kungl. Maj:ts förslag i förevarande avseenden. Sålunda yrkades, att icke blott grundavgifterna utan även en del av föreslagna tilläggsavgifter skulle uppbäras av kommunen, att grundavgifterna skulle uppbäras av pensionsnämnderna, att all uppbörd skulle verkställas genom statens försorg, samt att bestämmelsen om kommunens ansvarighet för grundavgifterna skulle utgå.

Det särskilda utskott, till vilket Kungl. Maj:ts förslag hänvisades, ansåg, att förslaget i nu ifrågavarande del i stort sett erbjöde en tillfredsställande och efter vårt lands förhållanden väl avpassad anordning. Med hänsyn till önskvärdheten av att för de avgiftspliktiga i största möjliga utsträckning underlätta avgifternas erläggande föreslog emellertid utskottet, att tidpunkten, före vilken grundavgiften skulle vara erlagd, skulle framflyttas till den 1 juli året efter det, under vilket avgiften påförts. En ytterligare lättasöd för de avgiftspliktiga föreslogs även av utskottet genom en föreskrift av innebörd, att icke blott, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, sådan avgift, som erlagts »före uppbördstidens utgång», skulle tillgodoräknas den avgiftspliktige utan även sådan, som erlagts därefter men före den 1 juli.

I en motion hade påyrkats införandet i lagen av en bestämmelse att, där pensionsberättigad, för vilken en eller flera grundavgifter blivit erlagda av kommun, bleve tilldelad fattigvård, den kommun, som bekostade vården, skulle äga att för sina kostnader undfå ersättning från pensionsförsäkringsfonden intill det belopp, som enligt den i lagen angivna grund skulle i pension motsvara det eller de av kommunen erlagda pensionsavgiftsbeloppen. Motionären anförde, att de av kommunen erlagda trekronorsavgifterna icke vid de ekonomiska kalkylerna tagits i beräkning såsom representerande något visst bidrag till kostnaderna. Det syntes befogat, att den kommun, som nödgades meddela vederbörande pensionsberättigade fattigvård, till kostnaderna härför finge det bidrag, som motsvarade nedräntningen under den normala avgiftspensionen. Utskottet delade motionärens mening och införde ett stadgande av föreslaget innehåll.

Riksdagen fann ej skäl frångå de av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna om fördelningen av uppbörden av pensionsavgifterna eller om kommunernas ansvarighet för grundavgifterna.

Vad härefter angår de särskilda skäl, som anförts till stöd för de uti nu ifrågavarande motioner framställda yrkanden, får styrelsen erinra, att lagen icke fordrar utskrivande av särskilda debetsedlar liksom icke heller särskilda uppbördsstämmor för grundavgifterna. Enligt lagen skall, såsom förut anmärkts, avskrift av den förteckning, som innehåller uppgift om påförda avgifter, hållas tillgänglig för allmänheten viss tid. Härigenom anses envar, som vederbör, hava erhållit del av densammes innehåll. Vederbörande är med hänsyn härtill skyldig att, utan särskilt meddelande om påförd avgift, erlagga avgiften å kungjord uppbördsstämma. I regel torde uppbördsstämma för kommunalutskylter hållas åtminstone två gånger om året i de större kommunerna, en under hösten och en under våren. I de mindre kommunerna torde väl däremot avhållas allena en sådan stämma och då under våren. Intet hinder finnes för närvarande att förlägga uppbörden av grundavgifterna till dessa stämmor. För att underlätta arbetet kunde å kommunalskattesedeln inrymmas en anmaning, att den, som är skyldig att erlagga grundavgift, skall samtidigt med förfallna kommunalutskylter betala denna å stämman för nämnda utskylter. Kvitto å avgiften kan i så fall med delas å debetsedeln genom en stämpel eller kort anteckning samtidigt med att kommunalutskylterna kvitteras. Härigenom skulle utskrivandet av särskilda debetsedlar kunna undvikas.

Styrelsen vill emellertid icke härmed hava sagt, att det icke i många fall är önskvärt, att särskilda uppbördsstämmor hållas för grundavgifterna, och att det icke i dylika fall kan vara lämpligt, att vederbörande genom särskild debetsedel erinras om sin skyldighet att erlagga pensionsavgift. Styrelsen återkommer senare till denna fråga.

Obestridligt är, att kommunerna få vidkännas kostnader för restantier. I den mån i motionen nr 65, då där talas om kommunernas kostnader för restantier, åsyftas kostnaderna för indrivning av restantier, torde väl dessa inkränka sig till kostnaden för utskrivning av restlängd och eventuellt nya debetsedlar för de å restlängd uppförda, som väl åtminstone i en del fall samtidigt häfta för

oguldna kommunalutskylder. Motsvarande kostnad skulle bli ungefär densamma, om uppbörden av grundavgifterna skedde i samband med kronoutskylderna, ehuru den då komme att gå ut över staten.

Det ökade arbetet för kronouppbördsmyndigheterna, om dessa skulle övertaga uppbörden av grundavgifterna, skulle i första hand i huvudsak komma att bestå i utskrivande av särskilda debetsedlar för dem, som hava att erlägga allenast pensionsavgift. Huru många dylika debetsedlar, som behövde utskrivas, är naturligen svårt att utan en mera ingående undersökning angiva. Lägst torde antalet bli omkring 300,000, därest alla ogifta personer, som vid årets början fyllt 18 år, nu erhålla egna kronodebetsedlar, och högst omkring 1 250,000, om ingen, som nu har att erlägga allenast personliga avgifter, erhåller sådan sedel. Emellertid torde numera vara tämligen allmänt, att särskild kronodebetsedel utskrives för alla ogifta personer, som vid årets början fyllt 18 år. På sina håll torde fortfarande tjänstepersonals personliga avgifter upptagas å vederbörande husbönders debetsedlar. Om förhållandet är det nu angivna, torde arbetet för kronouppbördsmyndigheterna med utskrivandet av debetsedlar icke bli av någon större omfattning. Däremot ökas naturligtvis väsentligen arbetet med redovisningen av avgifterna; och kostnaden härför finge bäras av staten.

I detta sammanhang torde böra nämnas, att för år 1918 utgjorde antalet personer, som hade att erlägga allenast grundavgift, 2,043,000, därav män 502,000, ej gifta kvinnor 741,000 samt hustrur 800,000. Antalet personer, som tillika hade att erlägga tilläggsavgift, utgjorde 1,300,000. Omkring 230,000 voro påförda en tilläggsavgift av 2 kronor, 390,000 av 5 kronor och 680,000 av 10 kronor.

I motionen nr 65 uttalas den åsikten, att uppbördsresultatet sannolikt skulle bli bättre, om grundavgifterna fingo uppbäras i sammanhang med kronoutskylderna.

Hittills har av Kungl. Maj:t medgivande lämnats Stockholm, Sundsvall, Göteborg och Gävle att uppbara grundavgifterna jämte kronoutskylderna, Gävle från och med år 1922. Att draga några bestämda slutsatser av siffrorna från dessa städer, låter sig knappast göra. I Sundsvall hava grundavgifterna från försäkringens början upptagits å kronodebetsedlarna. Restantieprocenten har varit mycket stor, cirka 30 procent varje år. Att i övrigt uttala något omdöme, om huru resultatet skulle ställa sig, är naturligen högst vanskligt. Sannolikt är väl, att uppbördsresultatet i de mindre kommunerna i allmänhet blir avsevärt bättre, om kommunen själv har hand om uppbörden, speciellt då under den förutsättning att kommunens ansvar för avgifterna kvarstår. Där kunna uppbördsmyndigheterna genom personliga anmaningar förmå de försumliga att betala, vilket icke torde förekomma, därest uppbörden sammanslås med kronouppbörden. Det förekommer ett avsevärt antal kommuner, där restantierna år efter år äro jämförelsevis mycket obetydliga; och det finnes även kommuner, där genom dylikt personligt intresse från uppbördsmanens sida så gott som varenda avgift-pliktig förmåtts att betala sin avgift.

Att på grundval av uppgifterna om restantierna å grundavgifter och tilläggsavgifter draga någon slutsats rörande frågan om, vilketdera uppbdssystemet är effektivare, är synnerligen vanskligt, bland annat därför, att det är på förhand

givet, att personer i en bättre ekonomisk ställning i allmänhet betala sina avgifter punktligare än de ekonomiskt sämre ställda, och att redan av denna anledning restantieprocenten å tilläggsavgifterna bör i regel ställa sig lägre än å grundavgifterna.

Det torde nog vara sant, som i motionen anföres, att till följd av grundavgiftens obetydliga belopp vederbörande i många fall icke anser sig böra vidtaga några särskilda åtgärder för densamma inbetalande, och att jämväl detta kan ha inverkan vid indrivningen. Men förhållandet torde beträffande det stora flertalet av de försäkrade ej bliva mycket annorlunda, om avgiften upptages å kronodebetsedel, som ej innehåller annat än avgiften eller möjligen därtill några obetydliga personella avgifter.

Vad särskilt landskommunerna angå, må erinras, att om uppbörden av grundavgifterna verkställes i samband med kronouppbörden, innebär detta, att densamma lägges direkt under länsstyrelsen med förmedling av postverket, i stället för att eljest vederbörande uppbördsmyndighet inom varje särskild kommun ombesörjer och övervakar uppbörden. Det är att befara, att en dylik anordning skall komma att medföra vissa praktiska olägenheter och verka ogynnsamt på uppbörden av avgifterna.

I motionen nr 66, vari ej ifrågasättes, att kommunens ansvar för grundavgifterna skall upphöra, anföres bland annat, att sedan år 1913 väsentliga förändringar inträtt i avseende å antalet av dem, som erlægga allenast grundavgifter, genom penningvärdets fall och inkomsternas ökning hos stora grupper medborgare till beskattningsbara belopp. Styrelsen har här ovan för år 1918 lämnat uppgift om fördelningen av de olika avgiftsklasserna. Vid jämförelse med föregående år visar sig en avgjord förskjutning uppåt i inkomsthänseende. Men huruvida denna förskjutning kommer att i det hela bliva av mera bestående art, är väl tvivelaktigt.

Motionären anför vidare, att grundavgiftens storlek icke är sådan, att det för de avgiftspliktiga, som påföras tilläggsavgifter, har någon som helst betydelse, att den fränkiljes och får betalas vid annat tillfälle än den andra avgiften. Detta är nog som regel sant, men fall kunna dock förekomma, då det kan bliva ganska betungande att betala samtliga avgifter på en gång, t. ex. för en man, som har att betala grund- och tilläggsavgifter för sig själv samt därjämte avgifter för hustru och barn.

Pensionsstyrelsen har icke med vad nu anförts velat säga, att den anser det nuvarande sättet för uppbörden av pensionsavgifterna vara i allo tillfredsställande och att icke något nytt bättre kan erhållas. Styrelsen har vid olika tillfällen haft anledning att till ingående utredning upptaga spørsmålet om uppbördssättet, men det har visat sig, att det icke är så lätt att, åtminstone utan stora omändringar, erhålla något bättre än det, ålderdomsförsäkringskommittén efter ingående och grundliga årsånga undersökningar föreslagit. Naturligt är, att en del dubbelarbete skulle kunna undvikas, därest allenast en uppbördsmyndighet hade hand om avgifterna. Men det kan härvid, om man då skulle välja mellan kronouppbörden och uppbörd genom kommunal myndighet, ifråga-

sättas, huruvida det är lämpligast att låta samtliga avgifter uppbäras i samband med kronoutskylderna. Önskvärt är, att uppbörden hålles under samma år, för vilket avgifterna påförts, och så tidigt som möjligt. En stor del kommuner, för år 1918 cirka 1,700, hålla uppbördsstämma det år, för vilket avgifterna påförts, och har det enligt de undersökningar, som pensionsstyrelsen verkställt, visat sig, att resultatet av uppbörden blivit bättre i dessa kommuner än i dem, som utsatt uppbörden senare. Förlades uppbörden av grundavgifterna tillsammans med kronouppbörden, skulle visserligen dessa avgifter komma att uppbäras det år, för vilket de påförts, men det bleve dock icke förrän i november eller december, och uppbörden borde rätteligen hållas i god tid före oktoberflyttningarna. Därigenom skulle sannolikt ett betydligt bättre resultat vinnas, ty det torde till icke ringa del vara ändringarna av bostadsort, som vålla största svårigheterna i avseende å uppbörden och indrivningen av restantierna. Med nu gällande bestämmelser hava kommunerna möjlighet att utsätta uppbörden i god tid och kunna anordna den före flyttningarna. Det kan därför ifrågasättas, om det icke vore lämpligast att förlägga uppbörden av samtliga avgifter till kommunerna, om en sammanslagning skall äga rum. Dock synes en utredning i förevarande hänseende icke böra begränsas så som motionärerna föreslagit. Andra uppbördssätt kunna även tänkas, och sådana hava även inom pensionsstyrelsen varit föremål för undersökning. Såsom bekant är emellertid för närvarande en särskild kommitté sysselsatt med utredning av frågan om socialförsäkringens organisation och i denna kommittés uppdrag ingår jämväl att utreda spörsmålet om lämpligaste sättet för uppbörd av avgifter till socialförsäkringen. Det synes icke vara lämpligt att binda denna kommitté genom direktiv i den av motionärerna angivna riktning, allra helst som kommitténs uppdrag avser icke blott pensionsförsäkringen utan även olycksfalls- och sjukförsäkringen, och det är möjligt, att något gemensamt uppbördssystem för dessa genrar av socialförsäkringen kan utfinnas.

Möjligen torde utan några större ändringar i lagen en del förenklingar i det nuvarande uppbördssystemet kunna utan större tidsutdräkt vidtagas, och har styrelsen denna fråga för närvarande under utredning.

Vidkommande frågan om kommunernas ansvarighet för grundavgifterna torde till en början böra erinras, att enligt ålderdomsförsäkringskommitténs förslag $\frac{2}{3}$ av kostnaderna för pensionstillägg och understöd skulle bestridas av staten och $\frac{1}{3}$ av kommunerna.

Kommittén, som med sitt förslag huvudsakligen avsåg att med en försäkring ersätta den form av försörjning, som för de gamlas och orkeslösas underhåll påvilade den enskilda och offentliga fattigvården, utgick från, att kostnaderna för det allmänna bidrag till försäkringen icke lämpligen borde mera avsevärt överskrida de belopp, som motsvarade nämnda utgifter. Tillgängliga uppgifter rörande dessa utgifters storlek gäve, yttrade kommittén, vid handen, att den kostnad, som för det dåvarande åläge kommunerna och enskilda för understöd åt behövande vuxna personer, borde uppskattas till ett belopp av mera än 30 miljoner kronor om året, och att av denna kostnad ungefär $\frac{1}{3}$ motsvarade den kommunala fattigvårdskostnaden. Då sålunda det allmänna bidraget till försäkringen vid dåvarande befolkningsförhållanden hade synts kommittén böra

beräknas till en årlig summa av något över 30 miljoner kronor, hade det även syntts kommittén lämpligt, att av denna kostnad $\frac{1}{3}$ borde bäras av kommunerna och återstående $\frac{2}{3}$ av staten. Kommunernas sammanlagda fattig årdsutgifter för de gamlas och orkeslösas försörjning skulle härigenom visserligen icke minskas, men trycket av dessa utgifter skulle dock något jämnare fördelas.

För att bereda lättnad av kommunernas sammanlagda utgifter för försäkringen ansåg sig Kungl. Maj:t böra föreslå, att av kostnaden för pensions-tillägg och understöd allenast $\frac{1}{4}$ skulle falla på kommunerna och på staten $\frac{3}{4}$. Av fjärdedelen skulle landstingen bära hälften, vadan på primärkommunerna skulle komma endast $\frac{1}{8}$ av kostnaden. Detta förslag godkändes även av riksdagen. (I våra grannländer Danmark och Norge betala eller skola, enligt uppgjorda förslag, kommunerna bidraga avsevärt mycket mera till försäkringen.)

Såsom av det föregående torde framgå har frågan om kommunernas ansvarighet för grundavgifterna varit föremål för grundligt övervägande. Otvivelaktigt torde vara, att detta ansvar sporrat kommunerna att söka få uppbörden så god som möjligt, och säkert är, att resultatet skulle ställt sig synnerligen ogynnsamt, om ansvaret icke funnits. Visserligen få kommunerna sammanlagt inbetala icke så obetydligt belopp för försumliga avgiftsbetalare. För år 1918 utgjorde i runt tal hela det debiterade grundavgiftsbeloppet 10,030,000 kronor, det av kommunerna på grund av deras ansvarighet inbetalda beloppet 1 483,000 kronor, men en icke oväsentlig del av restantibeloppen torde genom indrivning hava gottgjorts kommunerna. Pensionsstyrelsen saknar dock material för att exakt bedöma denna fråga, men enligt tillgängliga uppgifter utgjorde i Stockholm för år 1918 restantibeloppet av grundavgifter 221,022 kronor, som staden hade att inbetala till pensionsförsäkringsfonden. Av denna summa indrevos emellertid efter den 1 juli 1919 ej mindre än omkring 80,000 kronor. Sannolikt är väl, att restantierna skola minskas i den mån insikten om pensionsförsäkringens förmåner ökas och risken av uraktlåten betalning av avgifter blir mera allmänt känd.

Sedan bestämmelsen om kommunernas ansvarighet för grundavgifterna av riksdagen år 1913 antogs, har tillkommit; att genom 1915 års lag och i övrigt vidtagna ändringar av övergångsbestämmelserna till pensionsförsäkringslagen, genom införandet av barntillägg samt genom den år 1921 vidtagna höjningen av pensionstillägg och understöd kommunerna fått avsevärda bidrag till sina fattigvårdsutgifter, som icke inrymts i de ursprungliga lagbestämmelserna.

Under åren 1914—1921 hava i pensionstillägg och understöd utbetalts sammanlagt omkring 120,600,000 kronor, varav omkring 30,150,000 kronor utgöra kommun- och landstingsbidrag. År 1914 utbetalades i runt tal 1,640,000 och år 1921 30,300,000 kronor. För femårsperioden 1922—1926 beräknas kostnaden för pensionstillägg och understöd komma att uppgå till inalles 207,000,000 kronor, av vilka omkring 52,000,000 kronor utgöra kommun och landstingsbidrag.

Den avfattning, bestämmelserna om utlåning av pensionsförsäkringsfondens medel erhållit, är ock till fördel för kommunerna. Till kommuner hava ej obetydliga belopp utlånats för byggande av bostäder, vatten- och avloppsledningar, andra sanitära anordningar, ålderdomshem, barnhem, kyrkor och skolor, lands-

bygdens elektrifiering o. s. v. Lån för bostäder, vatten- och avloppsledningar samt andra sanitära anordningar hava i regel utlämnats mot en ränta, som understigit normal sådan med $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{4}$ procent. Jämväl den sjukvårdsverksamhet, som kort tid efter det lagen trätt i kraft, upptogs av pensionsförsäkringen, har bidragit att lätta kommunernas bördor.

Självklart torde vara, att det ligger i kommunens intresse, att de avgifts- pliktiga så ordentligt som möjligt inbetala sina pensionsavgifter och därigenom förvärva sig så stor pension som möjligt, så att de ej behöva falla det allmänna till last, då arbetsförmågan sviker.

Det bör sålunda icke kunna förnekas, att kommunerna hava stora fördelar av pensionsförsäkringen, fördelar som böra motväga de kostnader, kommunerna hava för densamma. Och otvivelaktigt är, att kommunernas ansvar för grundavgifterna har en väsentlig betydelse för ett ordentligt inbetalande av dessa avgifter. Skall frågan om detta ansvars fortbestånd närmare undersökas, bör det icke ske utan samband med frågan om den lämpliga storleken av kommunernas andel i kostnaderna för pensionstillägg och understöd, ett spörsmål, som har stor betydelse för pensionsförsäkringens finansiering och praktiska genomförande.

Då kommittén för socialförsäkringens organisation jämväl har att verkställa utredning och avgiva förslag beträffande grunderna för socialförsäkringen, torde kommittén på grund härav nödgas upptaga till prövning även spörsmålet om kommunernas ansvarighet för grundavgifterna.

Under sådana omständigheter får pensionsstyrelsen, med åberopande av vad i övrigt av styrelsen anförts, hemställa, att ifrågavarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

De till styrelsens biträde förordnade sakkunniga hava förklarat sig instämma i vad styrelsen sålunda anför.

Stockholm den 7 februari 1922.

Adolf af Jochnick.

O. F. Enbom.

Carl Broberg.

Hugo Elliot.

Föredragande.

Erik Stridsberg.

Axel Telander.